

Hakojärven ranta-asemakaavan osittainen muutos
Kuusamon kaupunki
luontoselvitys

1. Tausta ja tavoitteet
2. Selvitys- ja arviointimenetelmät
3. Luontoselvitys
4. Yhteenveto ja suositukset
5. Ympäristövaikutukset

Yhteystiedot:

Kimmo Mustonen
DI(maanmittaus), YKS 124
Kimmo-Kaava T:mi
Kitkantie 34 F 40
93600 KUUSAMO
0400 703 521

kimmo.mustonen@kimmokaava.fi

Jari Hietaranta
FL
Ekotoni Ky
Vitikkalamtie 4
21570 SAUVO
0400 479 740

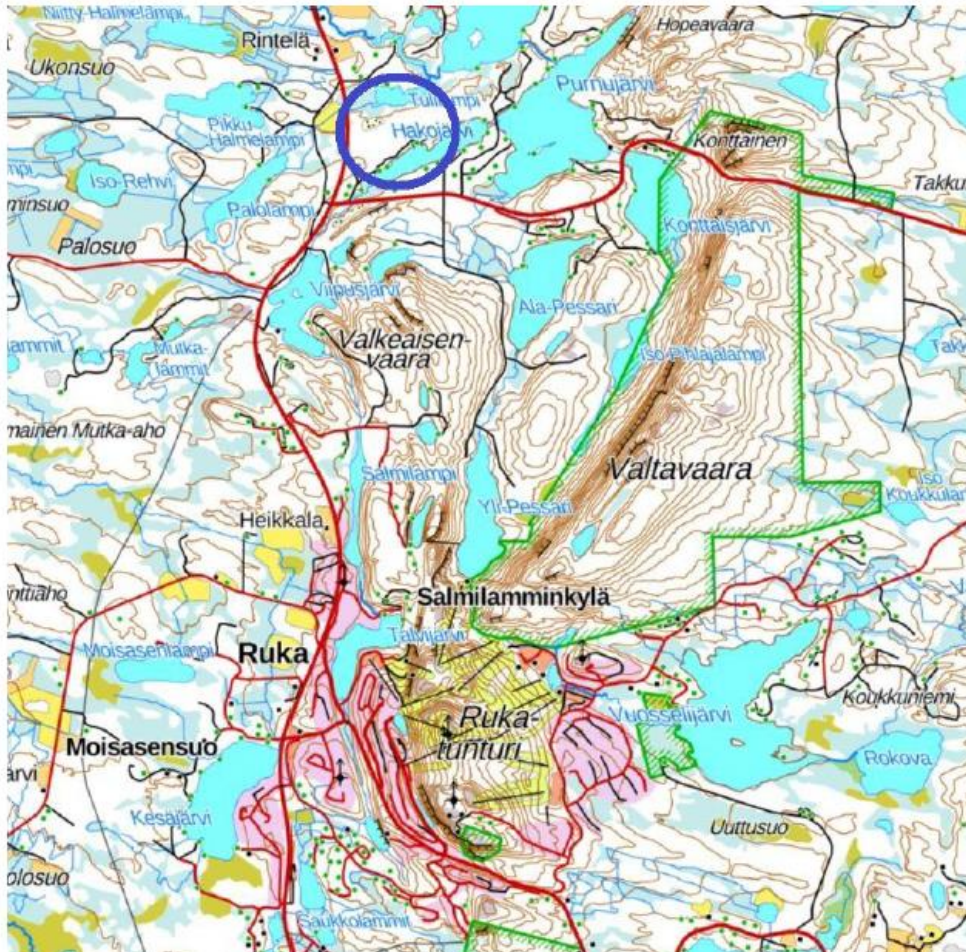
jari.hietaranta@ekotoni.fi

Valokuvat:

kaikki valokuvat Jari Hietaranta,
kansikuva : Kantojärven lähellä sijaitseva luhtasuo.
kuva yllä: Hakojärven ranta-aluetta keskiosan niemeltä kuvattuna

1. Tausta ja tavoitteet

Oheisessa kuvassa on esitetty suunnittelualueen sijainti. Alue sijaitsee VT5:n itäpuolella ja Rukan alueen pohjoispuolella. Suunnittelun tavoitteena on päivittää vanhaa ranta-asemakaavaa vastaamaan tämän hetken vaatimuksia rakennusoikeudesta, käyttötarkoituksesta ja kaavamääräyksistä. Nykyinen ranta-asemakaava on hyväksytty vuonna 1993.

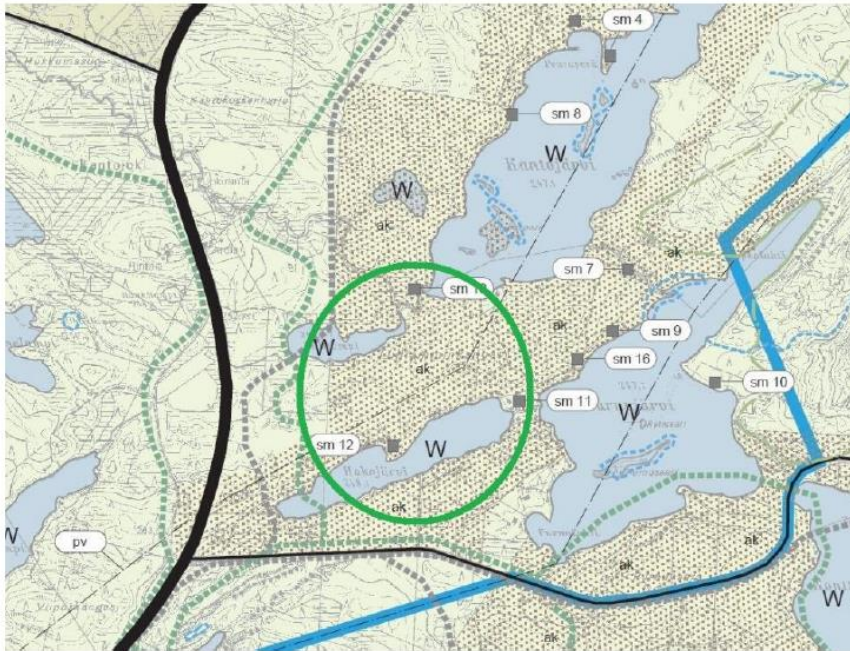
Kuva 1. Suunnittelualueen sijainti Rukan alueen pohjoispuolella ja VT 5 itäpuolella.

2. Selvitys- ja arviointimenetelmät

Luontoselvityksen tavoitteena on selvittää ranta-asemakaava-alueen olemassa olevia luontoarvoja, ohjata rantarakentamista ja arvioida mahdollista suojelutarvetta ja rantarakentamisen vaikutuksia. Maastotyöt toteutettiin heinäkuun alussa 2020 ja maastotöissä kuljettiin ranta-alueet ja sisämaa kokonaisuudessaan. Maastotyöhön käytettiin aikaa n. 5 h. Maastotyöskentelyn ohella tarkastettiin alueen lajistotietoa (<https://www.laji.fi>) avoimen palvelun kautta sekä metsälain mukaisten luontotyyppien osalta karttasovelluksesta (<https://www.metsaan.fi>). Myös Rukan yleiskaavan ja maakuntakaavoituksen tiedot tarkastettiin sekä käytettiin hyödyksi ortokuva-, peruskartta-, Paikkatietoikkuna- ym. aineistoa.

Rukan yleiskaava

Ranta-asemakaavan muutosalue sisältyy 2004 hyväksyttyyn Rukan alueen yleiskaavaan. Yleiskaavassa alue on tuolloin merkitty ak-alueeksi (alueella on voimassa oleva asemakaava).

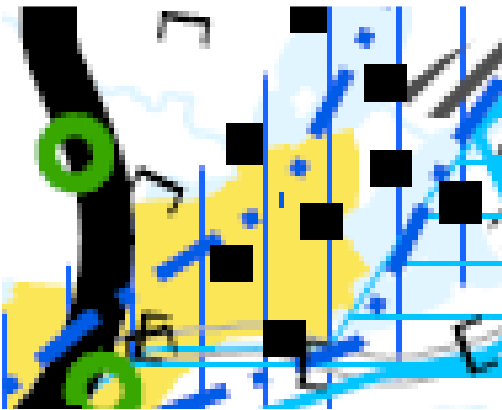

Kuva 2. Ote Rukan yleiskaavasta (lähde: Rukan yleiskaava 2004).

Ranta-asemakaavan muutosalueen länsipuolella sijaitsee latu- ja kelkkareitti, suunnittelualue on pääosin pohjavesialuetta. Alueella sijaitsee yksi muinaismuistoalue (sm12) Hakojärven pohjoisrannalla ja kaksi muinaismuistoaluetta suunnittelualueen läheisyydessä.

Maakuntakaavoitus

Oheisessa kuvassa (kuva 3) Hakojärvi-Tulilampi-Kantojärven alue sijoittuu kuvan keskelle. Kuvan merkinnät: Mustat neliöt ovat sm-kohteita, keltainen väri on maakuntakaavan R-aluetta, sininen katkoviivoitus pohjavesialuetta ja hakaviiva osoittaa kelkkareitin sijainnin.

Kuva 3. Maakuntakaavojen yhdistelmäkartta (2016).
Informatiivinen, ei ole oikeusvaikutteinen. (lähde: Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavojen yhdistelmä).

Yleiskaavassa tai maankuntakaavojen yhdistelmässä ei ole osoitettu luonnonsuojelumerkintöjä pohjavesialueen suojelumerkintää (pv) lukuun ottamatta.

3. Luontoselvitys

Kasvillisuus ja lajisto

Asemakaava-alueen inventointi aloitettiin Hakojärven länsipäästä. Metsäkasvillisuus on kuivahkoa, nuorehkoa mäntyvaltaista kasvatusmetsää, jossa ihmistoiminnan vaikutus ilmenee selvästi. Käytännössä mänty yksin muodostaa puukerroksen ja latvuskerroksia on yksi, joillakin harvoilla alueilla kaksi. Maapuita

ei juuri ole. Muutama pystykelo on siellä täällä. Pensaskerros uupuu kokonaan. Kenttäkerros on tyypillisesti puolukka - mustikka tyyppiä. Paikoin kosteimmilla paikoilla esiintyy myös mustikka-variksenmarja-suopursu tyyppiä. Yksittäisiä kuusia on sekapuuna.

Kuvat 4ad. Tyypillistä tasaikäistä kuivahkoa istutusmännikköä Tulilammenkankaalla. Lehtipuuston osuus puustosta vähäinen, maapuita tai pystykeloja on harvakseltaan (kuva alla vasemmalla).

Niemialueen itäpuolella on selvästi erottuva vanha rantavalli (ks. seuraava luku). Rantavallin alapuolella kenttäkerroksen lajistossa on hieman runsaammin lievää soistumista indikoiden suopursua, lakkaa ja vaivaiskoivua, mutta yleiskuva kenttäkerroksen lajistosta on samanlainen vallin ylä- ja alapuolella. Muutama pystykelo ja maapuu on myös rantaviivan läheisyydessä. Kasvava puusto on tasaikäistä kasvatusmetsää. Puuston ikä lienee enimmillään noin 50 - 60 vuotta. Näitä kookkaampia puuyksilöitä on harvakseltaan.

Kuva 5. Rantavyöhykettä suunnittelualan itäosassa Hakojärvellä.

Tulilammenkankaalla, aivan kaava-alueen reunassa ja Kantojärven rannan tuntumassa, on kaksikin (toinen osittain kaava-alueella) huomionarvoista avointa luhtasuota, joiden reunat ovat rämettä. (ks. kuvat 6 ja 7ab).

Kuva 6. Suunnittelalueen itärajaan rajoittuva (lähes kokonaan suunniteltavan alueen ulkopuolella) keskiosiltaan luhtainen ja rämereunainen luhtasuo.

Kuvat 7ab. Kantojärven eteläpuolella sijaitse kaunis runsasvetinen luhtasuo.

Kantojärven ranta-alue on kasvillisuudeltaan samanlainen kuin Hakojärven puolella. Topografia on tasaisempaa ja kenttäkerroksen lajisto indikoi lievää soistumista: lajistossa juolukkaa, lakkaa, suopursua vaivaiskoivua, mustikan ja puolukan ohella. Kantojoen rannoilla on kapealti paikka paikoin saraikkoa, mutta muuten kenttäkerros on tavanomaista: puolukka, variksenmarja, mustikka, suopursu (rannan lähellä).

Kuvat 8ab. Kantojoki. Kuvissa näkyvät vanhan sillan jäänneet. Joki on hiekkapohjainen, matala ja kirkasvetinen. Reunoilla on saraikkoa.

Kuvat 9ab. Tulilammen itäpohjukka on laajasti luhtarantaa. Laulujuoutsen pesii pohjukassa.

Tulilammen puoleinen kaava-alueen ranta jatkuu itäpohjukasta länteen tasaisena ja rantaa reunustaa luhtareuna. Etäämpänä rannasta on kasvillisuus tavanomaista kuivahkoa mäntykangasta, jossa variksenmarja, puolukka ja mustikka muodostavat kenttäkerroksen valtalajiston (ks. kuvat 9ab).

Hydrologia, topografia ja geomorfologia

Relatiiviset korkeuserot Tulilammenkankaan ja ympäröivien järvien (Hakojärvi, Kantojärvi ja Tulilampi) ovat vähäiset. Suurimmillaan korkeuserot ovat Tulilammen länsiosassa; noin 14 m. Kantojärven ja Tulilammen ranta-alueet ovat hyvin tasaisia, joita relatiivisilta korkeuseroiltaan voidaan luonnehtia tasankomaiksi. Sen sijaan Hakojärven pohjoisrannalla on pienimuotoisia ja -piirteisiä rannan suuntaisia pitkittäismuodostumia, joiden järven puoleinen sivu on jyrkähkö. Relatiiviset korkeuserot eivät kuitenkaan ole suurempia kuin muuallakaan.

Topografialtaan ja geomorfologian suhteen Tulilammenkangas on loivasti ”aaltoilevaa” sanduria tai sandurideltaa. Huomionarvoinen geomorfologinen kohde on Hakojärven keskiosan jyrkän rannan osa, jonka kohdalla on laaja hiekkaranta ja topografialtaan hyvin erotuva niemialue. Niemialueen itäpuolella on muinaisen järvenlaskun seurauksena syntynyttä rantavallia. Rantavallin molemmin puolin esiintyy em. rannansuuntaisia reunamuodostumia. Ne lienevät syntyneet muinaisen jäätikön reunaan siten, että niiden pohjoispuolella (Tulilammenkangas) on ollut jäätä, joka on sulanut paikoilleen ja muodostuman eteläpuolella (nyk. Hakojärvi) on sijainnut jääjärvi, joka on muodostanut mainitut reunamuodostumat.

Kuva 10. Kuva Hakojärveen työntyvän niemen kohdalta; muinaista rantavähyhykettä. Niemessä on sm-kohde (ks. kuva 2 edellä).

Kuvat 11ab. Kuvissa muinaista eroosiorantaa edellä mainitun niemen itäpuolella.

Kuvat 12. Vasemmalla ablaatiomoreenikumpare Hakojärven pohjoisrannalla ja oikealla siitä itään olevaa hiekkatörmärantaa. Puusto on kokonaan mäntyä.

Kantojoki on jokimorfologialtaan tyypillinen hiekka-alueen joki (ks. kuvat 13ab). Uoman reunat ovat eroosio- ja akkumulaattiorantaa. Joki on kirkasvetinen ja hiekkapohjainen. Maisemakuvallisesti jokialue on myös hyvin kaunis.

Kuvat 13ab. Kantojoki muodostaa kauniin jokiympäristön suunnittelualueella Tulilammen ja Kantojärven välillä.

4. Yhteenveto ja suositukset

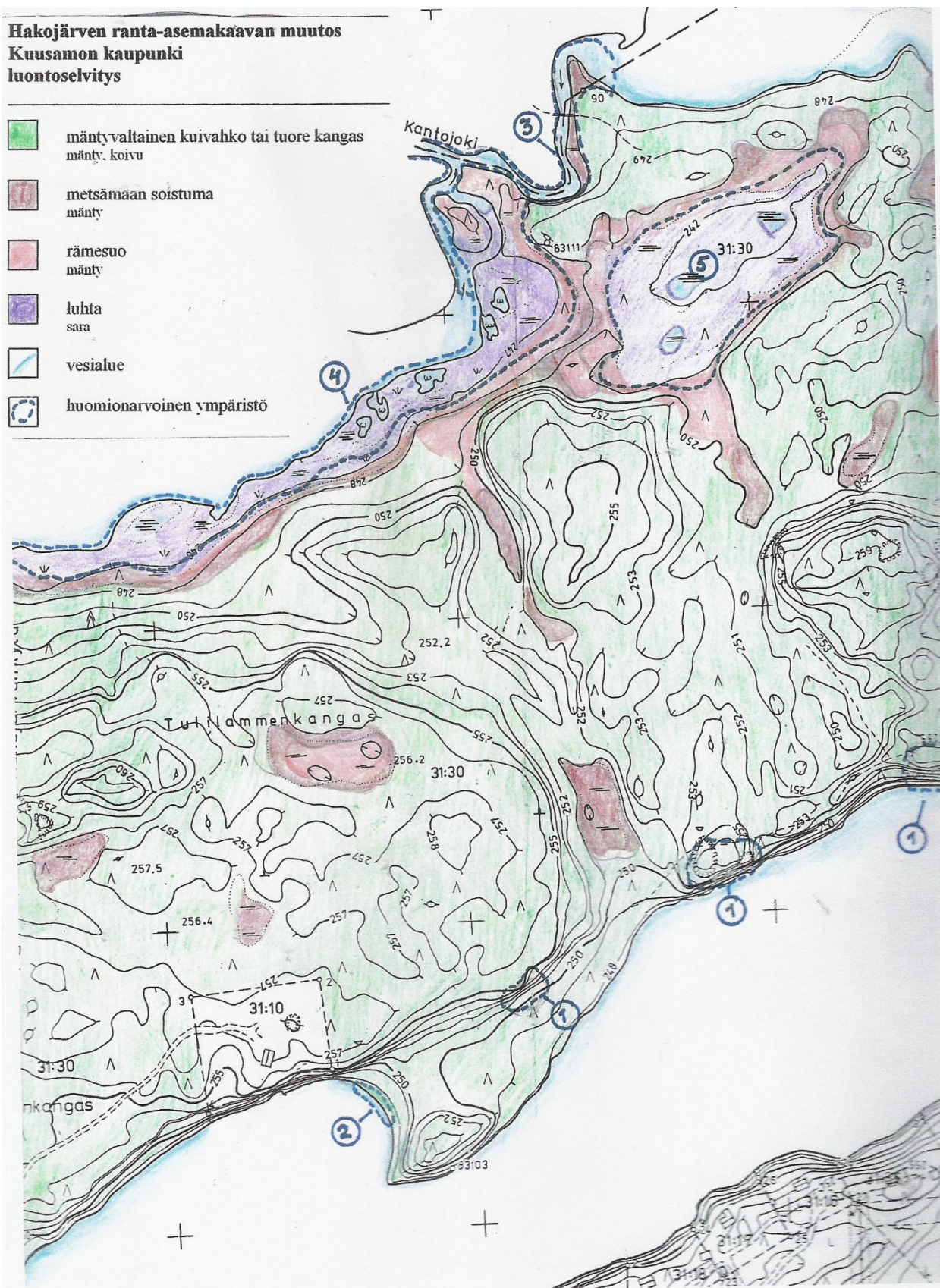
Kokonaisuutena tarkastellen ranta-asemakaavan muutosalueen kasvillisuuteen tai luontotyyppeihin liittyvät luontoarvot ovat laajasti tavanomaista mäntyvaltaista talousmetsää. Puusto on 1 - 2 latvuksista, pensaskerros ja lehtipuuston määrä on vähäinen, samoin lahopuuta esiintyy niukalti. Inventoinnin perusteella kaavoituksessa tulisi huomioida seuraavat kohteet; Hakojärven jyrkähköt rantatörmät (1), kapea ja lyhyt hiekkaranta (2), Kantojoki (jokimorfologialtaan huomionarvoinen luonnontilainen kokonaisuus) (3) sekä siihen liittyvä Tulilammen itäpohjukan luhtaranta (4). Myös Kantojärven etelärannan lähellä sijaitseva järven kurouma (5) on huomionarvoinen saravaltainen luhtasuo rämereunoineen.

Taulukko 1. Suositukset maankäytön suunnittelua varten.

numero	kuvaus	perustelu	kaavamerkintäsuositus
1	kallio- ja hiekkatörmät	maisemallisten ja geomorfologisten arvojen säilyttäminen. Hakojärven pohjoisrannalla laajasti vanhaa rantatörmää	<i>ge</i> raja
2	hiekkaranta	ei LSL mukainen kohde, mutta osana niemialuetta (sm-kohde)	<i>ge</i> raja
3	Kantojoki	geomorfologisten ja maisemallisten arvojen säilyttäminen.	<i>luo tai ge</i> -raja
4	Tulilammen rantaluhta	huomionarvoinen luhtarantakokonaisuus, joka on luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeä alue, jonka luontoarvot ja luonnonmonimuotoisuus huomioitava alueen suunnittelussa.	<i>luo</i> -raja
5	luhtasuo	huomionarvoinen luhtasuokokonaisuus, joka on luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeä alue, jonka luontoarvot tulee huomioida alueen suunnittelussa.	<i>luo</i> -raja
-	pohjavesi	osa suunnittelualueesta on pohjavesialuetta	<i>pv</i> -raja

Hakojärven ranta-asemakaavan muutos **Kuusamon kaupunki** **luontoselvitys**

- mäntyvaltainen kuivahko tai tuore kangas
mänty, koivu
- metsämaan soistuma
mänty
- rämesuo
mänty
- luhta
sara
- vesialue
- huomionarvoinen ympäristö

Kuva 14. Kaavoitettavan alueen luonto ja huomionarvoiset kohteet.

5. Ympäristövaikutukset

Rantarakentaminen tulisi pyrkiä sijoittamaan siten, että sen toteuttamisessa otetaan huomioon kohteen tyypilliset luontoarvot. Rantarakentamista sijoitettaessa tulisi myös huomioida alueen kuuluminen pohjavesialueeseen sekä alueen läheltä kulkevat latu- ja moottorikelkkareittien käytön turvaaminen myös jatkossa. Hakojärven etelä- ja itärannalla on jo olemassa olevaan loma-asutusta. Voidaan arvioida, että nyt laadittavana oleva kaavamuutos ei aiheuta merkittävää lisähaittaa Hakojärven luonnonarvoille, mikäli

huomioidut kohteet jäävät rakentamisen ulkopuolelle. Tulilammen ja Kantojoen välittömään läheisyyteen ei rakentamisesta tulisi osoittaa, jotta niiden huomionarvoiset luontoarvot voidaan säilyttää nykyisellään ja esimerkiksi virkistyskäytössä.

9. toukokuuta 2021

Jari Hietaranta
Ekotoni Ky